

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodnicząca: Sędzia SO Małgorzata Perdion-Kalicka

Protokolant: sekretarz sądowy Jadwiga Skrzyńska

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) w P.

przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w O.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony

I. uznaje za niedozwolone i zakazuje Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w O. wykorzystywania w obrocie z konsumentami następujących postanowień wzorców umów:

1. **„Kasa zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu w trakcie trwania Umowy o prowadzenie Rachunku”;**
2. **„Informacja o zmianie „Tabeli prowizji i opłat” podawana jest do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę”;**
3. **„Kasa nie ponosi odpowiedzialności za szkody powstałe na skutek błędów w numerach rachunku wskazanych w zleceniu płatniczym”;**
4. **„Informacja o wysokości i zmianie stóp procentowych podawane są do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę.”;**
5. **„Odsetki od środków pieniężnych zgromadzonych na Rachunku dopisywane są na zasadach i w terminach ustalonych przez Zarząd Kasy, które podawane się do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę.”;**
6. **„Kasa zastrzega sobie prawo zmiany Tabeli prowizji i opłat z ważnych przyczyn, w szczególności z powodu: (...).”;**
7. **„Z ważnych powodów Kasa może wypowiedzieć umowę Rachunku z zachowaniem terminu, o jakim mowa w § 25 pkt 2). W szczególności wypowiedzenie może nastąpić, jeżeli: (...).”;**
8. **„Korespondencję, która jest przesyłana listem poleconym na adres wskazany przez Posiadacza rachunku, awizowaną a nie odebraną przez adresata, uważa się za doręczoną w dacie pierwszego awizowania.”;**

9. „**Oplata za wezwanie do zapłaty wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy: 35 PLN**”;
10. „**Oplata za wezwanie do zapłaty wysłane właściciela rachunku ROR: 30 PLN**”;
11. „**Oplata za wezwanie do zapłaty wysłane poręczyciela: 25 PLN**”;
12. „**Oplata za wypowiedzenie umowy wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy: 30 PLN**”;
13. „**Oplata za wypowiedzenie umowy wysłane do poręczyciela: 20 PLN**”;
14. „**Koszt pojedynczej windykacji telefonicznej (monit telefoniczny): 6 PLN (...) Oplata jest naliczana za telefoniczną obsługę przeterminowanego zadłużenia gdy kwota zaległości jest większa niż 10 zł, także w sytuacji pozostawienia informacji na automatycznej sekretarce oraz w sytuacji gdy połączenie nie zostanie odebrane przez kredytobiorcę/pożyczkobiorcę.**”;
15. „**Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: 480,01 PLN – 960,00 PLN: 144,00 PLN.**”;
16. „**Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: 960,01 PLN – 1920,00 PLN: 288,00 PLN.**”;
17. „**Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: powyżej 1920,00: 576,00 PLN.**”;
18. „**Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia wymagalnego w całości, przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację: do 30 % kwoty zaległości.**”

II. zasądza od Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w O. na rzecz Stowarzyszenia (...) w P. kwotę 6.480 zł (sześć tysięcy czterysta osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. nakazuje pobrać od Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w O. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 10.800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony;

IV. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) w O..

SSO Małgorzata Perdion-Kalicka

Sygn. akt XVII AmC 1765/11

UZASADNIENIE

Stowarzyszenie (...) z siedzibą w P. wniosło pozew przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w O. (zwanej dalej SKOK) o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

1) „Kasa zastrzega sobie prawo zmiany Regulaminu w trakcie trwania Umowy o prowadzenie Rachunku”,

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż sposób sprzeczny z prawem przewiduje uprawnienie pozwanego do jednostronnego wprowadzania zmian do regulaminu wiążącego konsumentów, bez wskazania ważnych

powodów uzasadniających wprowadzenie tego rodzaju zmian, co jednocześnie wyczerpuje dyspozycje przepisu art. 385³ pkt 10 k.p.c. Ponadto powód podniósł, że klauzule o podobnym brzmieniu znajdują się już w rejestrze prowadzonym przez Prezesa UOKiK.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że zakwestionowana klauzula umowna nie narusza rażąco interesów konsumenta oraz dobrych obyczajów.

2) „Informacja o zmianie „Tabeli prowizji i opłat” podana do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę.”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przewiduje uprawnienie pozwanego przedsiębiorcy do jednostronnego wprowadzania dowolnych zmian do wysokości swojego wynagrodzenia, jednakże bez wprowadzenia wymogu należytego, indywidualnego powiadomienia klientów o wprowadzonych zmianach.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że zakwestionowana klauzula umowna nie narusza rażąco interesów konsumenta oraz dobrych obyczajów. Konsument - będący jednocześnie członkiem SKOK - decydując się na skorzystanie z określonej usługi świadczonej przez pozwanego jest świadom obowiązków wynikających z łączącego go stosunku umownego. Konsument ma prawo do korzystania usług Kasy, tym samym ponosi koszty tychże usług. Natomiast powiadamianie konsumentów pozwanego o zmianach „Tabeli prowizji i opłat” poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicy ogłoszeń jest standardowym sposobem przekazywania informacji członkom spółdzielni.

3) „Kasa nie ponosi odpowiedzialności za szkody powstałe na skutek błędów w numerach rachunku wskazanych w zleceniu płatniczym”

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż niezgodnie z prawem ogranicza odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego przedsiębiorcy wobec konsumentów, w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Powód wskazał, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego podmiot, który nie sprawdził czy podany przez klienta numer rachunku zgadza się z nazwą wierzyciela, oznaczoną w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności, jakiej można oczekiwać od profesjonalisty. Obowiązek sprawdzenia zgodności numeru rachunku i nazwy beneficjenta przelewu wynika z przepisów art. 354 §1 i art. 355 k.c., które stanowią, że dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią, a ponadto w sposób odpowiadający jego celowi społeczno – gospodarczemu, działając z należyłą starannością.

W odpowiedzi na pozew pozwany SKOK wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Pozwany wskazał że zakwestionowana klauzula umowna nie narusza rażąco interesów konsumenta oraz dobrych obyczajów. W ocenie pozwanego zaskarżona klauzula została wyrwana z kontekstu, albowiem w §16 ust. 4 Regulaminu (...) poprzedzona jest zdaniem „Podstawą identyfikacji zlecenia płatniczego jest numer rachunku wskazany przez Posiadacza rachunku. (...)”. W ocenie pozwanego, skoro Kasa wskazała, że podstawą identyfikacji zlecenia płatniczego jest wskazany w zleceniu numer rachunku wierzyciela, to oczywistą tego konsekwencją jest stwierdzenie, że za skutki błędnego wskazania numeru rachunku nie może ponosić odpowiedzialności SKOK. Dodatkowo pozwany wskazał, że regulacja §16 ust. 4 Regulaminu (...) pozostaje niesprzeczna z regulacjami §9 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków (Dz. U. 2001/149/1673 ze zmianami) oraz §6 zarządzenia Prezesa NBP z dnia 29 maja 1998 r. w sprawie form i trybu prowadzenia rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków (M.P. 1998/21/320).

4) „Informacje o wysokości i zmianie stóp procentowych podawane są do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę.”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż w sposób sprzeczny z prawem przewiduje uprawnienie pozwanego przedsiębiorcy do jednostronnego wprowadzenia dowolnych zmian do istotnych cech swojego świadczenia – oprocentowania, jednakże bez wprowadzenia wymogu należytego indywidualnego powiadomienia klientów o wprowadzonych zmianach.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że zakwestionowana klauzula umowna nie narusza rażąco interesów konsumenta oraz dobrych obyczajów.

5) „Odsetki od środków pieniężnych zgromadzonych na Rachunku dopisywane są na zasadach i w terminach ustalonych przez Zarząd Kasy, które podawane są do wiadomości członków poprzez umieszczenie stosownej informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę.”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż niezgodnie z prawem przewiduje uprawnienie dla pozwanego do wprowadzania jednostronnie dowolnych zmian do istotnych cech swojego świadczenia – okresów kapitalizacji odsetek, jednakże bez wprowadzenia wymogu należytego indywidualnego powiadomienia klientów o wprowadzonych zmianach, jak również bez określenia jakichkolwiek ważnych przyczyn do takiego działania. W rezultacie klienci nie wiedzą czy i kiedy pozwany zmieni okresy kapitalizacji; ponadto klienci mogą się dowiedzieć o wprowadzonych zmianach długi czas po ich wprowadzeniu.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że stosowanie przez niego kwestionowanego zapisu nie może być traktowane jako „szczególnie rażące naruszenie interesów konsumenta” – co jest warunkiem niezbędnym, aby dane postanowienie wzorca umowy uznać za niedozwolone. Kapitalizacja odsetek nie jest istotną cechą świadczenia pozwanego na gruncie umowy o prowadzenie rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego, nie można zatem mówić, że pozwana kwestionowanym postanowieniem przyznała sobie prawo do wprowadzania zmian co do „istotnych cech swojego świadczenia” i narusza przy tym jakikolwiek interes konsumentów. Dodatkowo uprawnienie które przyznała sobie Kasa mocą zaskarżonego postanowienia nie jest zupełni dowolne, ponieważ §20 Regulaminu (...) dodatkowo stanowi, że Kasa uprawniona jest do stosowania terminów dopisywania odsetek – miesięcznych, kwartalnych lub rocznych i tylko w tak zakreślonych ramach wyboru może dokonać.

6) „Kasa zastrzega sobie prawo zmiany Tabeli prowizji i opłat z ważnych przyczyn, w szczególności z powodu: (...)”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż niezgodnie z prawem przewiduje uprawnienie dla pozwanego do wprowadzania jednostronnie dowolnych zmian do istotnych cech świadczenia – wysokości swojego wynagrodzenia, jednakże bez jasnego, precyzyjnego i enumeratywnego wskazania ważnych przyczyn do takiego działania. W konsekwencji klient nie wie, czy i w jakich okolicznościach pozwany będzie uprawniony do zmiany wysokości swojego wynagrodzenia.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że kwestionowana klauzula nie narusza żadnych dobrych obyczajów, a powód w uzasadnieniu nie wskazuje nawet, jakie dobre obyczaje są przez klauzulę naruszane; ponadto pozwany wskazał, że klauzula nie narusza w sposób rażąco interesów konsumentów.

7) „Z ważnych powodów Kasa może wypowiedzieć umowę Rachunku z zachowaniem terminu, o jakim mowa w §25 pkt 2). W szczególności wypowiedzenie może nastąpić, jeżeli: (...)”

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż niezgodnie z prawem przewiduje uprawnienie dla pozwanego do jednostronnego rozwiązania umowy zwartej z konsumentem, jednakże bez jasnego, precyzyjnego i enumeratywnego wskazania ważnych przyczyn do takiego działania. W efekcie klient nigdy nie wie czy i kiedy konkretnie pozwany będzie uprawniony do rozwiązania umowy.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że powyższa klauzula nie jest abuzywna, albowiem w § 26 ust. 1 Regulaminu (...) zastrzegł on na rzecz konsumentów nieograniczone prawo do rozwiązania stosunku prawnego z pozwanym – wobec czego nie można mówić w tym przypadku o jakimkolwiek naruszeniu zasad wyważenia praw i obowiązków obu stron umowy.

8) „Korespondencję, która jest przesyłana listem poleconym na adres wskazany przez Posiadacza rachunku, awizowaną a nie odebraną przez adresata, uważa się za doręczoną w dacie pierwszego awizowania”

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przewiduje na niekorzyść konsumentów domniemanie, związane z doręczaniem oświadczeń woli pozwanego. Jednocześnie powód wskazał, iż pozwany żadnych takich domniemań nie wprowadził w stosunku do siebie.

W odpowiedzi na pozew pozwany SKOK wskazał, że zakwestionowana klauzula umowna nie narusza rażąco interesów konsumenta oraz dobrych obyczajów. Konsument decydując się na skorzystanie z określonej usługi świadczonej przez pozwanego, jest świadomy obowiązków wynikających z łączącego go stosunku umownego wynikającego z członkostwa w spółdzielni.

9) „Opłata za wezwanie do zapłaty wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy: 35 PLN”

10) „Opłata za wezwanie do zapłaty wysłane do właściciela rachunku ROR: 30 PLN”

11) „Opłata za wezwanie do zapłaty wysłane do poręczyciela: 25 PLN”

14) „Koszt pojedynczej windykacji telefonicznej (monit telefoniczny): 6 PLN (...) Opłata jest naliczana za telefoniczną obsługę przeterminowanego zadłużenia gdy kwota zaległości jest większa niż 10 zł, także w sytuacji pozostawienia informacji na automatycznej sekretarce oraz gdy połączenie nie zostanie odebrane przez kredytobiorcę/pożyczkobiorcę.”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienia. W ocenie powoda są one rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przenoszą na konsumenta koszty prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej, ponadto wzorzec stosowany przez przedsiębiorcę nie przewiduje analogicznych opłat na rzecz konsumenta płaconych przez przedsiębiorcę w analogicznych sytuacjach.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że stosowanie przez niego kwestionowanych zapisów nie może być traktowane jako „rażące naruszenie interesów konsumenta” – co jest warunkiem niezbędnym, aby dane

postanowienie wzorca umowy uznać za niedozwolone. Wskazane w tabeli opłat i prowizji opłaty za wezwania do zapłaty znajdują uzasadnienie w obowiązującym stanie prawnym, a ich wysokość nie jest nadmiernie wygórowana.

12) „Opłata za wypowiedzenie umowy wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy: 30 PLN”

13) „Opłata za wypowiedzenie umowy wysłane do poręczyciela: 20 zł”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienia. W ocenie powoda są one rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przenoszą na konsumenta koszty prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej, ponadto wzorzec stosowany przez przedsiębiorcę nie przewiduje analogicznych opłat na rzecz konsumenta płaconych przez przedsiębiorcę w analogicznych sytuacjach.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że stosowanie przez niego kwestionowanych zapisów nie może być traktowane jako „rażące naruszenie interesów konsumenta” – co jest warunkiem niezbędnym, aby dane postanowienie wzorca umowy uznać za niedozwolone. Wskazane w tabeli opłat i prowizji opłaty za wypowiedzenie umowy kredytu lub pożyczki znajdują oparcie w obowiązujących przepisach, natomiast ich wysokość - 20 zł w przypadku wysłania wypowiedzenia umowy do poręczyciela i 30 zł w przypadku wysłania kredytobiorcy/pożyczkobiorcy - nie jest nadmiernie wygórowana.

15) „Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: 480,01 PLN – 960,00 PLN: 144,00 PLN”

16) „Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: 960,01 PLN – 1920,00 PLN: 288,00 PLN”

17) „Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację – kwota zaległości: powyżej 1920,00: 576,00 PLN”

18) „Każdorazowa opłata za obsługę zadłużenia wymagalnego w całości, przekazanego do firmy windykacyjnej i jego windykację: do 30% kwoty zaległości”

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienia. W ocenie powoda są one rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przenoszą one na konsumenta koszty prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcy. Pozwany zastrzegł sobie swego rodzaju wynagrodzenie za dokonanie czynności windykacyjnych, jednocześnie nie przewidując w żadnym miejscu analogicznych opłat na rzecz konsumenta, płaconych przez pozwanego przedsiębiorcę, w przypadku jeśli to konsument miałby podejmować tego rodzaju czynności.

W odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że zaskarżone klauzule nie naruszają w sposób rażący interesów konsumentów; wprowadzenie opłat związanych z czynnościami windykacyjnymi znajduje oparcie w obowiązujących przepisach prawa - art. 4 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Przepis powyższy nakazuje przedsiębiorcy w umowie o kredyt konsumenta zawrzeć informację o kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy. Ponadto kwoty wskazane w Tabeli (...), pobierane od konsumentów i związane z windykacją należności nie są nadmiernie wygórowane – stanowią jedynie rekompensatę kosztów ponoszonych przez pozwanego w związku z powstaniem zadłużenia i dochodzeniem jego zwrotu.

W każdym z powyższych przypadków pozwany wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa (...) w O. prowadzi działalność gospodarczą w formie spółdzielni m.in. w zakresie gromadzenia środków pieniężnych swoich członków, udzielania im pożyczek i kredytów oraz przeprowadzania na ich zlecenie rozliczeń finansowych. W działalności tej, pozwany posługuje się wzorcami umownymi o nazwie „Regulamin Rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych (kont osobistych) Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej (...)\", „Umowa nr ... o prowadzenie rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego (konta osobistego)\", a także „Tabela prowizji i opłat” zawierającymi zaskarżone w niniejszy postępowaniu postanowienia umowne.

Powyższy stan faktyczny był niesporny pomiędzy stronami.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo jest zasadne.

Na wstępie zauważyć należy, że spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są uznawane w orzecznictwie za przedsiębiorców – podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Tak orzekł Sąd Najwyższy m. in. w dniu 21 stycznia 2011 r. (uchwała III CZP 125/10) wskazując, że zgodnie z art. 1 i 67 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) prowadzenie działalności gospodarczej jest podstawowym przedmiotem działania oraz racją bytu prawnego spółdzielni. Prowadzona jest ona w interesie członków na zasadach rachunku ekonomicznego, w celu zapewnienia im korzyści, przy czym ma ona charakter działalności gospodarczej tzw. bezwynikowej – nieobliczonej na zysk. Działalność taka nadal podporządkowana jest regułom ekonomicznym, a motyw zysku (zarobku) zastępowany jest motywem racjonalnego (ekonomicznego) gospodarowania, co oznacza zamiar uzyskania maksymalnego efektu - niekoniecznie zysku - przy danym nakładzie środków albo zamiar minimalnego zużycia tych środków w celu wykonania wyznaczonego zadania. Te obserwacje w pełni odnoszą się do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, będących przecież szczególną postacią spółdzielni. Przymiot bycia przedsiębiorcą uzasadnia legitymację procesową pozwanego do udziału w postępowaniu, w sprawie o uznanie wzorca umowy za niedozwolony.

Sąd rozumie złożoność sytuacji prawnej członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo – kredytowej, który jednocześnie jest członkiem takiej kasy - będącej spółdzielnią i korzysta z jej usług finansowych. W ocenie Sądu ta dwoistość relacji członka kasy z kasą nie pozbawia go przymiotu bycia konsumentem (o którym mowa w art. 22¹ k.c.) w relacji z nią, w przypadku jeśli korzysta z jej usług finansowych. Dlatego postanowienia wzorców umownych stosowanych przez pozwanego w relacjach z swoimi członkami/konsumentami, mogą podlegać ocenie abstrakcyjnej dokonywanej przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, z punktu widzenia ich abuzywności.

Nietrafny jest także argument pozwanego, że występujące po stronie powodowej stowarzyszenie nie posiada legitymacji czynnej do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie. Zgodnie z art. 479³⁸§1 k.p.c. powództwa w sprawach o uznanie wzorca umownego za niedozwolone mogą wytaczać m. in. organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów. Jak wynika z załączonego do akt sprawy odpisu aktualnego z KRS do celów statutowych stowarzyszenia występującego po stronie powodowej należy m. in. ochrona interesów konsumentów. Wobec powyższego w ocenie Sądu Stowarzyszenie (...) w P. posiada legitymację procesową do wytaczania powództw w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Analizując abuzywność zakwestionowanych postanowień umownych, wskazać należy, że w myśl art. 385¹ § 1 k.c. za niedozwolone uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Oznacza to, że dla uznania określonego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowania go z praktyki stosowania z konsumentami konieczne jest stwierdzenie, że spełnia ono łącznie następujące przesłanki:

1. nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem (zostało narzucone konsumentowi),
2. nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
3. ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami,
4. ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta.

Badanie abuzywności klauzul, które ma miejsce w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dokonywane na podstawie art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c., ma charakter badania abstrakcyjnego, w oderwaniu od łączącej strony umowy. Oznacza to, że Sąd ogranicza się w tym postępowaniu tylko do badania postanowienia wzorca, które nie dotyczy głównych świadczeń stron, w kierunku jego zgodności z dobrymi obyczajami i naruszania interesu konsumentów. W szczególności Sąd nie bada czy dane postanowienie wzorca było narzucone konsumentowi, bowiem rozważania w tym kierunku są możliwe jedynie w odniesieniu do umów już zawartych w oparciu o wzorec, i są analizowane przez sądy powszechne w razie zaistnienia indywidualnego sporu na tle konkretnej zawartej umowy. Natomiast w odniesieniu do wzorców umów analizowanych abstrakcyjnie kwestia ta nie podlega rozpatrywaniu, gdyż już z samej istoty wzorców umów lub regulaminów wynika, że są to uregulowania wykreowane jednostronnie przez przedsiębiorcę i które są narzucane konsumentowi a zawarcie umowy w oparciu o nie ma charakter adhezyjny.

Przedmiotem badania Sądu w przypadku zaskarżonych klauzul stała się ich ewentualna sprzeczność z dobrymi obyczajami, jak również ustalenie, czy ukształtowane nimi prawa i obowiązki stron nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać więc działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające na niekorzyść od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny. Mogą tu bowiem wejść w grę także inne aspekty, jak choćby zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp.

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami, zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ §1 k.c. W świetle ugruntowanego orzecznictwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2006 r., sygn. akt I CK 297/2005) naruszenie jednego z postanowień art. 385³ kc przesądza o jednoczesnym naruszeniu art. 385¹ § 1 k.c., który definiuje pojęcie postanowienia niedozwolonego.

Ad. klauzuli 1)

Sporne postanowienie dotyczy możliwości zmiany przez pozwanego Regulaminu rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych.

Analizowana klauzula umowna uprawnia przedsiębiorcę do zmiany regulaminu w oparciu o który, ukształtowany jest stosunek prawny łączący go z konsumentem - w trakcie obowiązywania umowy o prowadzenie rachunku. Sąd uznaje, że trafny jest argument pozwanego, iż umowa o prowadzenie rachunku bankowego kreuje stosunek umowny o charakterze ciągłym i zgodnie z art. 384⁽¹⁾ k.c. regulamin wydany w trakcie trwania tego stosunku wiąże drugą stronę, o ile zostały zachowane wymagania określone w art. 384 k.c., a strona nie wypowiedział umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia (wzorzec umowny pozwanego przewiduje 14- sto dniowy termin na złożenie przez konsumenta oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy). Jednakże, pozwany zupełnie zapomina o treści art., 385⁽³⁾ pkt 10) k.c., który wyraźnie wskazuje, że niedozwolonym jest postanowienie wzorca umownego, które uprawnia kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Przepis powyższy (łącznie z pkt. 15 i 19) tworzy tzw. klauzulę modyfikacyjną, której celem jest ochrona konsumentów przed arbitralnością i tym samym, wyeliminowanie elementu zaskoczenia w razie skorzystania przez przedsiębiorcę z uprawnienia do jednostronnego kształtowania treści stosunków obligacyjnych. Dodatkowo klauzula modyfikacyjna winna być dostatecznie skonkretyzowana by zapewniała konsumentkom możliwość weryfikacji, czy zaistniały okoliczności upoważniające przedsiębiorcę do wprowadzenia zmian do treści stosunku prawnego oraz możliwości zweryfikowania adekwatności wprowadzonych zmian do zaistniałych przyczyn. W analizowany przypadku, pozwany nie zawarł w zakwestionowanym wzorcu umownym takiej klauzuli. Należy wskazać, że konsument przed zawarciem umowy dokonuje rozeznania o warunkach działania kasy oszczędnościowej, analizuje je i podejmuje decyzję o zawarciu umowy. Oferta podmiotów na rynku jest szeroka, więc wybór oferty jest dopasowywany do potrzeb konsumenta i odzwierciedla jego oczekiwania. Konsument kieruje się dodatkowo przekonaniem o trwałości zawartego stosunku prawnego, warunków na jakich jest zawarty i świadomością o traktowaniu go jako równorzędnego partnera stosunku prawnego. Generalnie zagwarantowanie dla SKOK prawa zmiany regulaminu wprowadza niepewność, co do tego, jakie sytuacje mogą spowodować wprowadzenie zmian. Usprawiedliwione będą zmiany wywołane zmianami regulacji prawnych, a nie inne zmiany wynikające z arbitralnej decyzji SKOK. Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że zaskarżona klauzula narusza dobre obyczaje przyznając przedsiębiorcy arbitralność w możliwości kształtowania łączącego go z konsumentem stosunku umownego, poprzez brak jakiegokolwiek wskazania okoliczności uzasadniających zmianę regulaminu rachunków oszczędnościowo - rozliczeniowych, co jednocześnie narusza interesy konsumentów oczekujących trwałości i stabilności łączącego ich z SKOK stosunku prawnego.

Ad. klauzuli 2)

Sporne postanowienie dotyczy sposobu przekazywania konsumentom informacji o zmianie treści wzorca umownego w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym.

Na wstępie należy wskazać, że nietrafiony jest argument pozwanego, że przekazywanie wiadomości dla członków SKOK następuje poprzez ich wywieszenie na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenie przez Kasę działalności – a więc skutecznym jest także poinformowanie konsumentów o zmianie stosowanej „Tabeli prowizji i opłat” w taki sposób.

Zgodnie z art. 732 k.c. do rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o umowie rachunku bankowego. Wobec powyższego należy stwierdzić, że wynagrodzenie kasy w postaci prowizji i opłat za prowadzenie rachunku na rzecz swoich klientów nie należy do essentialia negotii tej umowy. Jednakże w analizowanym przypadku, pozwana Kasa, w stosowanym wzorcu umownym wskazała, że za czynności związane z prowadzeniem rachunku pobierane są prowizje i opłaty określone w „Tabeli prowizji i opłat”. Nie ulega wątpliwości, że powyższa „Tabela (...)” jest także wzorcem umowy stosowanym przez przedsiębiorcę w relacjach z konsumentami. Treść konkretnej umowy zawieranej przez konsumenta z pozwanym jest kształtowana przez stosowany przez niego wzorzec umowy o nazwie „Umowa nr ... o prowadzenie rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego (konta osobistego)”, „Regulamin rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych

(kont osobistych) Spółdzielczej Kasy oszczędnościowo – Kredytowej (...)” oraz w zakresie prowizji i opłat za prowadzenie rachunku przez wzorzec o nazwie „Tabela prowizji i opłat”. Dopiero wzięcie pod uwagę powyższych elementów daje całościowy obraz stosunku zobowiązaniowego jaki powstaje pomiędzy konsumentem a pozwaną Kasą. Wobec ustalenia, że „Tabela prowizji i opłat” stanowi stosowany w stosunkach z konsumentami przez przedsiębiorcę wzorzec umowny należy stwierdzić, że znajdują do niego zastosowanie przepisy art. 384 i 384⁽¹⁾ k.c.. Zgodnie z powyższymi przepisami, ustalony przez jedną stronę wzorzec umowny wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. §2 powyższego przepisu przewiduje wyjątek od tej reguły, jeśli posługiwanie się wzorcem jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte, a druga strona mogła się z łatwością dowiedzieć o treści wzorca. Wyjątek nie dotyczy jednak sytuacji kiedy umowa zawierana jest z konsumentem - z wyjątkiem umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Umowa o prowadzenie rachunku oszczędnościowo rozliczeniowego nie może być z całą pewnością uznana za umowę zawieraną w drobnych bieżących sprawach życia codziennego – a więc art. 384 §1 k.c. znajdzie do niej w pełni zastosowanie. Art. 384⁽¹⁾ k.c. reguluje z kolei problematykę zmiany wzorca umownego w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym. Nie powinno budzić wątpliwości, że stosunek prawny łączący pozwanego przedsiębiorcę z konsumentami na rzecz których prowadzi rachunki oszczędnościowo - rozliczeniowe ma charakter ciągły, co do zasady bezterminowy – wobec czego na mocy w/w przepisu k.c. wzorzec umowny wydany w czasie trwania takiego stosunku wiąże konsumenta jeżeli został mu doręczony, a ten nie wypowiedział umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Wobec powyższych rozważań należy stwierdzić, że zastrzeżony w stosowanym przez pozwanego wzorcu umownym sposób poinformowania konsumentów o zmianie „Tabeli prowizji i opłat” powoduje, że nie dochodzi do związania nim konsumentów. By powyższy wzorzec mógł związać konsumentów, każdy konsument winien otrzymać zmodyfikowany wzorzec wraz z pouczeniem o możliwości odstąpienia od umowy w oznaczonym terminie i nie skorzystać z prawa odstąpienia.

Zaskarżona w niniejszym postępowaniu klauzula umowna jest abuzywna ponieważ w swojej treści w sposób rażący narusza interesy konsumentów oraz dobre obyczaje. Klauzula jest sprzeczna z dobrymi obyczajami ponieważ może wprowadzać konsumentów w błąd co do związania nowymi warunkami umowy, której są stroną, poprzez jednostronną zmianę przez przedsiębiorcę „Tabeli opłat i prowizji”. Wprowadzone w „Tabeli opłat i prowizji” przedsiębiorcy zmiany ogłoszone jedynie poprzez wywieszenie informacji na ten temat na tablicach ogłoszeń w miejscach prowadzenia działalności przez Kasę nie wiążą konsumentów (zgodnie z treścią art. 384 §1 w zw. z art. 384¹ k.c.), jednakże brzmienie zakwestionowanej klauzuli sugeruje, że tak wprowadzone zmiany są obowiązujące. Dodatkowo klauzula powyższa narusza w sposób rażący interesy ekonomiczne konsumentów, ponieważ zasady doświadczenia życiowego wskazują, że istnieje stała tendencja do zwiększania obciążeń konsumentów przez instytucje finansowe z tytułu świadczonych na ich rzecz usług – wobec czego przedsiębiorca mógłby żądać od konsumentów opłat i prowizji w wysokości zwiększonej nową – niewiążącą „Tabelą opłat i prowizji” – co nie znajdowało by uzasadnienia prawnego.

Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzuli 3)

Sporne postanowienie dotyczy odpowiedzialności pozwanego za szkody powstałe na skutek błędów w numerach rachunku wskazanych w zleceniu płatniczym.

Zgodnie z art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zakres tej odpowiedzialności można rozszerzyć albo ograniczyć, z tym że nieważne jest zastrzeżenie, iż dłużnik nie będzie odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną wierzycielowi umyślnie (art. 473 k.c.).

Powołane przepisy - poza regulacjami dotyczącymi możliwość wyłączenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną umyślnie - mają charakter dyspozytywny. Oznacza to, że strony stosunku cywilnoprawnego mogą je umownie modyfikować. Należy podkreślić, że dyspozytywne uregulowania kodeksu cywilnego zawierając wzorcowe wyważenie wzajemnych interesów stron umów zawieranych na gruncie prawa cywilnego, zapewniają równowagę i neutralne ukształtowanie ich uprawnień oraz obowiązków. W sytuacji, gdy przedsiębiorca w „narzucanym” wzorcu umowy odstępuje od dyspozytywnego uregulowania kodeksowego na niekorzyść konsumentów, ich interesy doznają uszczerbku.

Mocą zakwestionowanej klauzuli umownej, pozwany wyłączył swoją odpowiedzialność za szkody wynikłe z niezachowania należytej staranności, polegającej na niezwyfikowaniu poprawności numerów rachunków wskazanych w zleceniach płatniczych. Należy wskazać, że w myśl z art. 354 k.c. dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współzycia społecznego, natomiast zgodnie z art. 472 k.c. dłużnik odpowiedzialny jest za niezachowanie należytej staranności a w rozpatrywanym przypadku, zobowiązanym do czynności jest przedsiębiorca, którego należyta staranność oceniana jest zgodnie z dyrektywą art. 355 §2 k.c. zgodnie z którym „Należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności.”. Jak widać ustawodawca w stosunku do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą stworzył zaostrzony miernik należytej staranności. W ocenie Sądu pozwany wprowadzając do Regulaminu (...) kwestionowany zapis usiłuje uwolnić się od odpowiedzialności odszkodowawczej względem konsumentów z tytułu szkód spowodowanych niezachowaniem przez siebie należytej staranności, przy realizacji zleceń płatniczych.

Podmiot świadczący usługi bankowe, który nie sprawdził, czy podany przez klienta numer rachunku dotyczy wierzyciela oznaczonego w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności wymaganej od profesjonalisty, do którego jego kontrahent ma szczególne zaufanie. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2004 roku (sygn. akt IV CK 158/03, opubl. LEX Omega nr (...)), który to pogląd Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni aprobuje.

W ocenie Sądu, pozwany kwestionowanym postanowieniem narusza dobre obyczaje, ponieważ uszczupla uprawnienia konsumentów wynikające z przepisów prawa powszechnie obowiązujących, jednocześnie ograniczając względem nich swoją odpowiedzialność odszkodowawczą. Prowadzi do to sytuacji wyraźnej asymetrii praw i obowiązków pomiędzy stronami stosunku zobowiązaniowego, z wyraźnym pokrzywdzeniem konsumentów. Jednocześnie kwestionowana regulacja w sposób jednoznaczny i rażąco narusza interesy ekonomiczne konsumentów, ponieważ w przypadkach, w których doszło do omyłkowego błędnego wskazania numeru rachunku w zleceniu płatniczym i zlecenie to zostanie zrealizowane niezgodnie z wolą konsumenta - co jest skutkiem także niezachowania należytej staranności przez przedsiębiorcę, który winien zweryfikować poprawność numerów rachunków bankowych - konsument ten będzie pozbawiony możliwości dochodzenia od pozwanego odszkodowania. Tym samym konsument zostaje pozbawiony ochrony sądowej, a konsekwencje błędu w numerze rachunku bankowego poniesie wyłącznie i w całości on. Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzuli 4)

Sporne postanowienie dotyczy sposobu przekazywania konsumentom przez pozwanego informacji o wysokości i zmianie stóp procentowych.

Należy uznać, że postanowienia dotyczące wysokości stóp procentowych, według których podlegają oprocentowaniu środki pieniężne konsumentów zgromadzone na rachunkach prowadzonych przez pozwanego oraz zmiany tych stóp stają się także elementem wzorca umowy w oparciu o który, kształtowany jest stosunek prawny pomiędzy konsumentem a Kasą w zakresie umowy o prowadzenie rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych. Aktualne więc stają się rozważania Sądu przeprowadzone powyżej, a dotyczące doręczenia przez przedsiębiorcę konsumentowi wzorca umownego przed zawarciem umowy – a w przypadku jego zmiany w trakcie trwania stosunku umownego

o charakterze ciągłym – doręczenia zmienionego wzorca. Nie powtarzając więc tych rozważań, należy stwierdzić, że zakwestionowana klauzula umowna narusza dobre obyczaje i w sposób rażący interesy konsumentów, wprowadzając ich w błąd co do związania informacją o wysokości i zmianie stóp procentowych – podczas, kiedy w przypadku niedoręczenia ich przed zawarciem umowy oraz w przypadku niedoręczenia ich zmienionej wersji w trakcie trwania stosunku umownego z pouczeniem o możliwości wypowiedzenia umowy, nie wiążą one konsumenta (zgodnie z treścią art. 384 §1 w zw. z art. 384¹ k.c.).

Ad. klauzuli 5)

Sporne postanowienie dotyczy sposobu określania zasad i terminów dopisywania odsetek od środków pieniężnych zgromadzonych przez konsumentów na rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowym prowadzonym przez pozwanego i podawania ich do wiadomości konsumentów.

Po pierwsze nie można zgodzić się z argumentacją pozwanego, że elementy wzorca umownego stosowanego przez niego, a regulujące kwestię odsetek od środków na kontach na rzecz klientów w tym także te odnoszące się jedynie do zasad i terminu ich wypłaty – są postanowieniami nieistotnymi. Prawdą jest, że odsetki od ulokowanych na koncie środków pieniężnych nie stanowią elementu istotnego uregulowanej w art. 725 k.c. umowy rachunku bankowego, jednakże dla konsumentów zasady i terminy „dopisywania” im do rachunku bankowego odsetek od zgromadzonych na nim środków pieniężnych mogą być istotne. Warto zwrócić uwagę również, na uregulowanie tej kwestii przez ustawodawcę w przypadku rachunków bankowych, gdzie w art. 52 ust 1 pkt 5) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zmianami) wyraźnie nałożono na banki obowiązek wskazania w umowie wysokości oprocentowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku, przesłanek dopuszczalności jego zmian, a także terminów wypłaty, postawienia do dyspozycji lub kapitalizacji. Należy wysnuć wniosek z powyższego uregulowania, że kwestii zasad i terminów dopisywania odsetek od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku prowadzonym przez pozwanego nie można – z punktu widzenia konsumenta - uznać za kwestię nieistotną.

Po drugie należy uznać, że zasady i terminy dopisywania odsetek od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach prowadzonych przez pozwanego ustalone przez Zarząd Kasy stają się także elementem wzorca umowy, w oparciu o który, kształtowany jest stosunek prawny pomiędzy konsumentem a Kasą, w zakresie umowy o prowadzenie rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych. Aktualne więc stają się rozważania Sądu przeprowadzone powyżej, a dotyczące doręczenia przez przedsiębiorcę konsumentowi wzorca umownego przed zawarciem umowy – a w przypadku jego zmiany w trakcie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym – doręczenia zmienionego wzorca. Nie powtarzając więc tych rozważań, należy stwierdzić, że zakwestionowana klauzula umowna narusza dobre obyczaje wprowadzając konsumentów w błąd co do związania ich ustaleniami Zarządu Kasy co do zasad i terminów dopisywania odsetek od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku prowadzonym przez pozwanego – podczas, kiedy w przypadku niedoręczenia ich przed zawarciem umowy oraz w przypadku niedoręczenia ich zmienionej wersji w trakcie trwania stosunku umownego z pouczeniem o możliwości wypowiedzenia umowy nie wiążą one konsumenta. Dodatkowo klauzula powoduje niepewność konsumentów co do zasad i terminów dopisywania przez Kasę odsetek od środków pieniężnych ponieważ mogą one zostać arbitralnie przez przedsiębiorcę zmienione – a informację o tym może on jedynie wywiesić na tablicy ogłoszeń. Nietrafny jest także argument pozwanego, że terminy dopisywania odsetek zostały doprecyzowane w §20 pkt 1), 2) i 3) Regulaminu. Powyższe zapisy wskazują jedynie, że owe dopisywanie odsetek może następować w terminach miesięcznych, kwartalnych bądź rocznych. W ocenie Sądu powyższy zapis zbyt ogólnie wyznacza ramy czasowe dopisywania odsetek i w tych ramach przedsiębiorca ma zbyt dużą swobodę do arbitralnych zmian terminów np. miesięcznego na roczny – co jest niekorzystne finansowo dla konsumentów, gdyż comiesięczne dopisywanie odsetek, powoduje zwiększenie co miesiąc kapitału od którego w kolejnym okresie rozliczeniowym naliczane są dalsze odsetki. Sporny przepis może więc naruszać także w sposób rażący interesy konsumentów - w szczególności ekonomiczne, wobec czego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzuli 6)

Dotyczy ona uprawnienia Kasy do wprowadzania zmian w Tabeli prowizji i opłat.

Zgodnie z art. 385³ pkt 10) k.c., uważa się za niedozwolone postanowienie umowne, które uprawnia do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Z brzmienia tego przepisu wynika, że z istoty wzorca wynika możliwość jego jednostronnej zmiany, jednak nie może to być zmiana dowolna, gdyż może być ona dokonana jedynie na podstawie ważnej przyczyny wskazanej w umowie. Szczególne uregulowanie zawarte w art. 385³ pkt 10) k.c., nie określa trybu wprowadzenia zmiany regulaminu, ale przesłanki, po spełnieniu których wzorzec umowy może być zmieniony. Trzeba zauważyć, że przyznanie przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami uprawnienia do jednostronnej zmiany umowy bez wskazania przyczyny, dla której taka zmiana może nastąpić, narusza samo w sobie dobre obyczaje i rażąco interes konsumentów. Jak już wspomniano, uprawnienie do wprowadzenia zmian regulaminu jest w wyłącznej gestii podmiotu stosującego wzorzec umowy. Zatem przyznanie silniejszej stronie umowy, prawa do zmiany umowy (w drodze zmiany wzorca umowy) w każdej sytuacji powoduje naruszenie równowagi kontraktowej stron, gdyż oznacza, że tylko jedna strona ma prawo kształtować stosunek prawny i to w sposób dowolny, a więc taki, jaki uzna za stosowny, zaś druga żadnego wpływu na to nie ma. W takiej sytuacji nie zostałby w żaden sposób wyważony interes stron umowy. Kasa ma prawo zmienić Tabelę opłat i prowizji w każdym czasie, zaś konsument ma dwie możliwości: albo przyjmie tą zmianę, albo wypowie umowę łączącą go z pozwanym. Klient pozwanego zostaje postawiony przed wyborem sprowadzającym się do tego, że albo zaakceptuje nowe postanowienia, bez możliwości weryfikacji zasadności dokonanej przez pozwanego zmiany, albo będzie musiał poszukać innego podmiotu świadczącego tożsame usługi jak Kasa związane z prowadzeniem rachunku. Przed takim „wyborem” stawia pozwany swoich klientów, co nie ma żadnego uzasadnienia i narusza dobre obyczaje, jak i w sposób rażący interes konsumentów.

Kwestionowane postanowienie umowne daje pozwanemu uprawnienie do zmiany Tabeli prowizji i opłat z powodów, które uzna za ważne, gdyż katalog przyczyn jest katalogiem otwartym. W § 21 ust. 2 regulaminu zawarte zostały przykładowe przyczyny, o czym świadczy użycie sformułowania „w szczególności”. Tymczasem stosownie do treści art. 385 § 2 zd. 1 k.c., wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Tak więc interpretacja wzorca umownego nie może budzić wątpliwości. Przy takiej konstrukcji postanowienia konsument nie wie, jakie oprócz wymienionych okoliczności, pozwany uzna za przyczyny uzasadniające wypowiedzenie. W związku z tym postanowienie to stanowi klauzulę abuzywną, o której mowa w art. 385³ pkt 9) k.c., gdyż przyznaje pozwanemu uprawnienie do wiążącej interpretacji umowy. Skoro pozwany zastosował taki sposób tworzenia wzorca, to mamy do czynienia z otwartym katalogiem, przy którym konsument nie wie, czy jeżeli zaistnieje jakaś okoliczność Kasa uzna to za ważny powód do wypowiedzenia umowy. W ten sposób pozwany znajduje się w znacznie dogodniejszej pozycji niż jego kontrahent. Tylko od woli i oceny pozwanego zależy, czy konkretne okoliczności sprawy będą uznane za uzasadniające wypowiedzenie. Taki zapis umowny wypełnia znamiona określone także w art. 385³ pkt 9) k.c.

Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzuli 7)

Sporne postanowienie dotyczy możliwości wypowiedzenia umowy rachunku prowadzonego przez SKOK.

Na wstępie należy wskazać, że umowa rachunku bankowego jest umową nazwaną uregulowaną, co do zasady, w kodeksie cywilnym w przepisach od art. 725 do art. 733. Kodeks cywilny przewiduje szczególną regulację co do możliwości rozwiązania takiej umowy w art. 730 zgodnie z którym, „Rozwiązanie umowy rachunku bankowego zawartej na czas nie oznaczony może nastąpić w każdym czasie wskutek wypowiedzenia przez którąkolwiek ze stron;

jednakże bank może wypowiedzieć taką umowę tylko z ważnych powodów.”. Przepis ten na mocy art. 732 k.c. ma zastosowanie także do rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo - kredytowe.

Wobec powyższego uregulowania za nietrafną należy uznać argumentację pozwanego, wskazującą, że uprawnienie do rozwiązania umowy przez pozwanego jest skorelowane z uprawnieniem do rozwiązania umowy przez konsumenta – a więc nie dochodzi do naruszenia zasad wyważenia praw i obowiązków konsumenta i Kasy. Przepis art. 730 k.c. wyraźnie uprzywilejowuje konsumenta umożliwiając bankowi/kasie wypowiedzenie umowy rachunku bankowego tylko z ważnych powodów. Co więcej owe „ważne powody” powinny być w treści wzorca umownego w sposób wyraźny i precyzyjny określone (tak m. in. E. Niezbecka Komentarz do art. 730 k.c. Lex). W zakwestionowanym postanowieniu umownym Kasa zastrzegła na swoją rzecz możliwość wypowiedzenia umowy o prowadzenie rachunku z zachowaniem 30 – to dniowego terminu wypowiedzenia, jednakże wskazując „ważne powody” owego wypowiedzenia użyła sformułowania „w szczególności” - co oznacza, że stworzony przez nią katalog „ważnych powodów” wypowiedzenia umowy jest otwarty i korzystający z usług Kasy konsumenci nigdy nie mają pewności, jakie - poza wymienionymi – zdarzenia czy okoliczności będą dla Kasy uzasadnieniem dla wypowiedzenia im umowy rachunku. Powyższe uzasadnia wniosek, że Kasa może wypowiedzieć umowę, gdy zaistnieją również inne okoliczności niż wymienione w § 26 ust. 2 Regulaminu, a ocena zaistnienia takiej okoliczności będzie należała wyłącznie do Kasy i może nie być objęta przez w/w paragraf. Należy więc uznać także, że Kasa przyznała tylko sobie uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, czyli prawo decydowania o tym czy zachodzą „ważne powody” dla wypowiedzenia umowy z uwagi na to, że regulacja tej kwestii zawiera pojęcia niejasne, nieprecyzyjne a wyliczenie okoliczności faktycznych jest jedynie przykładowe. Powyższe postanowienie Regulaminu pozwanego wyczerpuje więc dyspozycję art. 385³ pkt. 9) i 15) k.c.

Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzuli 8)

Sporne postanowienie dotyczy kwestii doręczenia korespondencji pozwanej.

Oświadczenie woli jest jednym z elementów składowych czynności prawnych. Czynność prawna najczęściej definiowana jest poprzez określony stan faktyczny, w skład którego wchodzi co najmniej jedno oświadczenie woli, stanowiące uzewnętrzną decyzję podmiotu prawa cywilnego wywołania określonych skutków cywilnoprawnych, z którym to stanem faktycznym ustawa wiąże skutki wyrażone w tym oświadczeniu, a także skutki prawne oświadczeniem woli nie objęte, lecz wynikające z ustawy, zasad współżycia społecznego lub ustalonych zwyczajów.

Zgodnie z przyjętą obiektywizującą koncepcją dla prawidłowości oświadczenia woli ważne jest jego uzewnętrznienie w stosunku do odbiorców. Wyznaczenie momentu złożenia jest istotne z uwagi na fakt, że od chwili złożenia składający oświadczenie jest nim związany. Moment złożenia ma znaczenie dla uznania ważności i interpretacji czynności prawnej. Precyzyjne określenie momentu złożenia oświadczenia woli wyznacza bowiem prawa i obowiązki stron w nawiązanych wzajemnie relacjach.

Przepis art. 61 k.c. stanowi o oświadczeniu woli, które ma być złożone innej osobie, czyli o adresacie indywidualnym. Wyznaczenie momentu złożenia oświadczenia woli jest szczególnie istotne ze względu na doniosłość skutków prawnych, z jakimi łączy się moment zapoznania adresata ze złożonym mu oświadczeniem woli. Doktryna przyjmuje kilka teorii złożenia oświadczenia woli: wysłania, zapoznania się i doręczenia. Kodeks cywilny przyjął ostatnią z wymienionych uznając, że momentem oświadczenia woli jest chwila doręczenia adresatowi oświadczenia w taki sposób, aby mógł zapoznać się z jego treścią. Konstrukcja art. 61 k.c. opiera się na domniemaniu prawnym: fakcie otrzymania przez adresata informacji o istnieniu oświadczenia woli skierowanej do niego i fakcie zapoznania się przez adresata z treścią doręzonego oświadczenia.

Realnie oceniając skutki doręczenia w sposób określony w zaskarżonej klauzuli, należy stwierdzić, że może budzić uzasadnione wątpliwości, czy korespondencja zawierająca oświadczenie woli przesłana stronie umowy w sposób określony w regulaminie gwarantuje adresatowi zapoznanie się z jej treścią w terminie określonym w postanowieniu.

Podkreślić należy, że powyższy zapis tworzy fikcję doręczenia. Taka konstrukcja prawna narusza zasady wynikające z przepisów kodeksu cywilnego – a w szczególności art. 61 §1 k.c. zgodnie z którym, oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. W przypadku wątpliwości co do skuteczności doręczenia, ewentualne wątpliwości podlegają rozstrzygnięciu przez sąd powszechny – natomiast w rozpatrywanym przypadku, to przedsiębiorca samowolnie narzuca konsumentom rozstrzygnięcie ewentualnych kwestii spornych - na swoją korzyść. Należy dodać, że wszelkie odstępstwa od zasady rzeczywistego doręczenia pisma adresatowi przewidują przepisy proceduralne – w tym procedura cywilna. Przepisy traktujące o doręczeniu zastępczym czy domniemaniu doręczenia stanowią wyjątki od ogólnej zasady, wprowadzone przez ustawodawcę w drodze przepisów ustaw – i jako takie muszą być stosowane ściśle i nie mogą być samowolnie rozszerzane przez przedsiębiorców na ich relacje z konsumentami. Należy zwrócić także uwagę, że często korespondencja może zawierać istotne z punktu widzenia konsumenta oświadczenia i informacje jak np. zmiany w regulaminie świadczonych przez SKOK usług. W tych sprawach brak skutecznego doręczenia ma bardzo doniosłe znaczenie. Niewystarczające jest wobec tego uznanie, że takie, czy jakiegokolwiek inne informacje dotarły do konsumenta w wyznaczonym przez pozwanego terminie, bowiem w sytuacji gdy taka korespondencja faktycznie nie dotrze do konsumenta, nie ma on możliwości zapoznania się z informacją, co do przysługujących mu praw i obowiązków. Ponadto, brak jest analogicznego zapisu w regulaminie dotyczącego uprawnień konsumenta, co jest nie do pogodzenia z obowiązującym porządkiem prawnym, który ma na celu zapewnienie słabszej stronie stosunku prawnego - jakim jest konsument - równe prawa w stosunku do tych, jakie przysługują jego kontrahentowi.

Wymienione powyżej przyczyny wskazują zdaniem Sądu, na ukształtowanie obowiązków konsumenta w spornym postanowieniu w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, który narusza rażąco interesy tego konsumenta (art. 385¹ § 1 kc). Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzul 9), 10), 11) i 14)

Sporne postanowienia regulują kwestie opłat pobieranej przez pozwanego za: wezwanie do zapłaty wysłane właścicielowi rachunku ROR, wezwanie do zapłaty wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy oraz opłaty za pojedynczą windykację telefoniczną.

Na wstępie należy zauważyć, że wszystkie objęte niniejszymi rozważaniami klauzule odnoszą się do opłat naliczanych przez pozwanego a związanych z niewykonaniem przez konsumentów zobowiązań wynikających z umowy – jak się wydaje w szczególności związanych z brakiem terminowych spłat kwot kredytów i pożyczek.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 ze zm.) w art. 110 przewiduje, że banki upoważnione są do pobierania przewidzianych w umowie prowizji i opłat z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłat za wykonywanie innych czynności. Obowiązująca do dnia 18 grudnia 2011 r. ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 ze zmianami) w art. 4 ust. 2 pkt 13 wskazywała, że umowa o kredyt konsumencki powinna zawierać m. in. informację o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty. Takie elementy zawiera również wzorzec umowy stosowany przez pozwanego, który opłaty tego rodzaju uregulował w dokumencie „Tabela prowizji i opłat.”. Obowiązująca obecnie ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zmianami) w art. 30 ust. 1 pkt 10 wskazuje, że umowa o kredyt konsumencki powinna zawierać informację o kosztach, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności o opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie. Dodatkowo załączniku nr 1 do ustawy

zatytułowanym „Formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego” w pkt. 3 „Koszty kredytu” znajduje się rubryka zatytułowana „Skutek braku płatności” w której przedsiębiorca winien zamieścić m. in. dane jakimi opłatami i w jakiej wysokości może zostać obciążony konsument w przypadku braku lub opóźnienia płatności. W ocenie Sądu zarówno w poprzednim jak i obecnie obowiązującym stanie prawnym pobieranie opłat związanych z niewykonaniem przez konsumenta zobowiązań wynikających z umowy znajdował i znajduje umocowanie w przepisach prawnych.

W ocenie Sądu, kwestionowane postanowienie, poprzez brak określenia procedur jakimi SKOK kieruje się przy podejmowaniu czynności związanych z dochodzeniem swoich należności, może prowadzić do dowolności działania pozwanego w zakresie zasad, terminów czy częstotliwości korzystania z tych środków i w związku z tym znacznego zwiększenia zadłużenia konsumenta. Brak regulacji w tym zakresie, powoduje, iż pozwany ma możliwość podejmowania działań, a tym samym naliczania ww. opłat według własnego uznania, bez zachowania określonej kolejności i terminów. W świetle kwestionowanego postanowienia możliwa jest bowiem sytuacja, w której SKOK, podejmując czynności związane z dochodzeniem niezapłaconych przez kredytobiorcę rat, wyśle zarówno do kredytobiorcy, jak i poręczyciela zawiadomienie o nieterminowej spłacie pożyczki po upływie kilku dni od daty wymagalności raty, po czym ponowi wezwanie do zapłaty po kolejnych np. 2 dniach, nie czekając na dotarcie poprzednio wysłanej korespondencji do kredytobiorcy i tym samym, nie dając konsumentowi możliwości podjęcia stosownych działań w związku z otrzymanym zawiadomieniem. Przy czym zakwestionowane postanowienie nie wyłącza możliwości równoległego podejmowania również innych działań związanych z windykacją należności jak np. telefoniczne upomnienie kredytobiorcy, za które pozwany również nalicza konsumentowi stosowane opłaty. Konsekwencją zatem zakwestionowanego postanowienia może być konieczność ponoszenia przez konsumenta dodatkowych, znaczących i nieuzasadnionych kosztów.

W ocenie Sądu treść zakwestionowanego wzorca umowy może wywoływać u konsumenta błędne przekonanie co do praw i obowiązków wynikających z zawartej umowy. W szczególności na podstawie wzorca umownego konsument nie jest w stanie ustalić jakie - w przypadku opóźnień w zapłacie - pozwany podejmie środki, z jaką częstotliwością i w jakiej kolejności a w konsekwencji nie ma pełnej wiedzy o rodzaju i wysokości opłat, które obowiązany będzie uiścić na wypadek opóźnienia.

Ponadto na podstawie przedmiotowego postanowienia pozwany może wielokrotnie, w krótkich odstępach czasu podejmować czynności windykacyjne i w związku z tym pobierać opłaty związane z dochodzeniem zaległych rat, w sposób rażąco narusza interesy ekonomiczne konsumenta i może przynosić pozwanemu nieuzasadnione korzyści. Wskazać należy, że wysokość wskazanych we wzorcu umownym opłat za czynności związane z wezwaniem do zapłaty (w tym windykacji telefonicznej) jest zupełnie dowolna. W doktrynie i praktyce powszechnie akceptowany jest pogląd, że opłaty, o których mowa w prawie bankowym, pełnią funkcję wyłącznie kompensacyjną, tzn. mają na celu wyrównanie poniesionych w związku z podjęciem danej czynności kosztów. Wobec powyższego stosowanie opłat w wysokości nieadekwatnej do poniesionych kosztów, może doprowadzić do nieuzasadnionego zysku po stronie przedsiębiorcy i jednocześnie naruszenia interesu ekonomicznego po stronie konsumenta. W rozpatrywanych przypadkach w sytuacji (jak się wydaje pisemnych) wezwań do zapłaty, SKOK stosuje trzy stawki tj. 25 zł w przypadku wezwania poręczyciela, 30 zł w przypadku wezwania właściciela ROR i 35 zł w przypadku wezwania kredytobiorcy/pożyczkobiorcy. W każdym z powyższych przypadków stosowana opłata stanowi wielokrotność ceny nadania listu poleconego, a ponadto trudno znaleźć uzasadnienie dla zróżnicowania powyższych opłat w zależności od relacji wiążącej adresata z pozwanym. Dlatego w ocenie Sądu, nawet przy uwzględnieniu ponoszonych przez SKOK kosztów kancelaryjnych, stosowana opłata, poza funkcją kompensacyjną może stanowić także źródło nieuzasadnionych dochodów. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku „windykacji telefonicznej”, kiedy to konsument ma obowiązek uiszczenia opłaty w wysokości 6 zł także w przypadku gdy połączenie nie zostanie odebrane – co stanowi zupełne zaprzeczenie tego, że naliczana kwota stanowi opłatę – ponieważ występuje tu bardzo wyraźny brak jej funkcji kompensacyjnej.

Należy również podkreślić, że zakwestionowane postanowienia narusza zasady lojalnego kontraktowania, równorzędnego traktowania konsumenta oraz niewykorzystywania uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy

zawieraniu umowy, co należy zakwalifikować jako sprzeczne z dobrymi obyczajami zwłaszcza z uwagi na fakt, iż pozwany na rynku nie jest tylko profesjonalistą, ale także instytucją zaufania publicznego.

Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanych klauzul umownych na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzul 12) i 13)

Sporne postanowienia regulują kwestie opłat za wypowiedzenie umowy wysłane do kredytobiorcy/pożyczkobiorcy oraz poręczyciela.

W pierwszej kolejności należy dokonać oceny prawnej charakteru opłat za wysłanie wypowiedzenia umowy kredytu/pożyczki, zastrzeżonych na swoją rzecz przez pozwanego. Należy zauważyć, że obowiązek uiszczenia opłat za wysłanie wypowiedzenia umowy kredytu/pożyczki, kredytobiorcy/pożyczkobiorcy i jego poręczycielowi aktualizuje się w momencie, kiedy po stronie konsumenta zajdą przesłanki uprawniające przedsiębiorcę do wypowiedzenia umowy i wypowiedzenie takie zostanie wysłane konsumentowi oraz poręczycielowi. W takim przypadku pozwany zmuszony jest do poniesienia kosztów wysłania wypowiedzenia, które to koszty po jego stronie stanowią szkodę. Wobec powyższego konsument winien naprawić powyższą szkodę, uiszczając na rzecz przedsiębiorcy stosowną kwotę odszkodowania. W analizowanym przypadku przedsiębiorca z góry - w formie ryczałtowej – określa wysokość odszkodowania jakie konsument winien uiścić na jego rzecz. Należy wskazać, że jest to regulacja, która w sposób mniej korzystny od powszechnie obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego reguluje sytuację konsumentów. Otóż zgodnie z art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zakres tej odpowiedzialności można rozszerzyć albo ograniczyć, z tym że nieważne jest zastrzeżenie, iż dłużnik nie będzie odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną wierzycielowi umyślnie (art. 473 k.c.).

Powołane przepisy - poza regulacjami dotyczącymi możliwości wyłączenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną umyślnie - mają charakter dyspozytywny. Oznacza to, że strony stosunku cywilnoprawnego mogą je umownie modyfikować. Należy podkreślić, że dyspozytywne uregulowania kodeksu cywilnego zawierając wzorcowe wyważenie wzajemnych interesów stron umów zawieranych na gruncie prawa cywilnego, zapewniają równowagę i neutralne ukształtowanie ich uprawnień oraz obowiązków. W sytuacji, gdy przedsiębiorca w „narzucanym” wzorcu umowy odstępuje od dyspozytywnego uregulowania kodeksowego na niekorzyść konsumentów, ich interesy doznają uszczerbku.

Mocą zakwestionowanych klauzul umownych, pozwany „z góry” (w formie kwotowej) określa wysokość odszkodowania należnego mu z tytułu niewykonania bądź nienależytego wykonania umowy, z pominięciem drogi procesu cywilnego w którym to, niezawisły sąd dokonałby oceny zaistniałej sytuacji faktycznej i dokonałby miarkowania wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przedsiębiorcy. Mocą kwestionowanych postanowień wzorca umownego, pozwany wyłącza drogę procesu cywilnego i zastrzega na swoją rzecz odszkodowanie bez konieczności wykazywania wysokości poniesionej szkody i związku przyczynowego pomiędzy szkodą a działaniami lub zaniechaniami konsumenta. Takie ukształtowanie praw i obowiązków konsumenta jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, ponieważ ogranicza jego uprawnienia przewidziane przez ustawodawcę w przepisach kodeksu cywilnego. Jednocześnie zaskarżone postanowienia naruszają także w sposób rażący interesy ekonomiczne konsumentów, albowiem w każdym przypadku, jeżeli zostanie przysłane im oraz poręczycielom pożyczki/kredytu wypowiedzenie umowy kredytu/pożyczki, będą zobowiązani do zapłacenia na rzecz przedsiębiorcy odszkodowania w wysokości z góry określonej – bez możliwości bronienia się zarzutami co do zasadności lub wysokości odszkodowania, którymi mogliby posłużyć się przed sądem powszechnym. Wobec powyższego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanych w pozwach klauzul umownych na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

Ad. klauzul 15), 16), 17) i 18)

Sporne postanowienia dotyczą opłat za obsługę zadłużenia przekazanego przez pozwanego przedsiębiorcom zajmującym się windykacją należności i opłat za samą windykację.

Podobnie jak w przypadku klauzul z pkt. 12) i 13) wyroku, w pierwszej kolejności należy dokonać oceny prawnej opłat z obsługę zadłużenia zastrzeżonych na swoją rzecz przez pozwanego w przypadku konieczności przekazania jego dochodzenia firmie windykacyjnej. Należy zauważyć, że obowiązek uiszczenia opłat za obsługę zadłużenia aktualizuje się w momencie powstania po stronie dłużnika (konsumenta) zadłużenia, które nadaje się już do egzekucji. W takim przypadku pozwany zmuszony jest do poniesienia kosztów windykacji, który to koszt po jego stronie stanowi szkodę. Wobec powyższego konsument winien naprawić powyższą szkodę, uiszczając na rzecz przedsiębiorcy stosowną kwotę odszkodowania. W analizowanym przypadku przedsiębiorca z góry - w formie ryczałtowej – określa wysokość odszkodowania jakie konsument winien uiścić na jego rzecz. Należy wskazać, że jest to regulacja, która w sposób mniej korzystny od powszechnie obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego reguluje sytuację konsumentów. Otóż zgodnie z art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zakres tej odpowiedzialności można rozszerzyć albo ograniczyć, z tym że nieważne jest zastrzeżenie, iż dłużnik nie będzie odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną wierzycielowi umyślnie (art. 473 k.c.).

Powołane przepisy - poza regulacjami dotyczącymi możliwość wyłączenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną umyślnie - mają charakter dyspozytywny. Oznacza to, że strony stosunku cywilnoprawnego mogą je umownie modyfikować. Należy podkreślić, że dyspozytywne uregulowania kodeksu cywilnego zawierając wzorcowe wyważenie wzajemnych interesów stron umów zawieranych na gruncie prawa cywilnego, zapewniają równowagę i neutralne ukształtowanie ich uprawnień oraz obowiązków. W sytuacji, gdy przedsiębiorca w „narzucanym” wzorcu umowy odstępuje od dyspozytywnego uregulowania kodeksowego na niekorzyść konsumentów, ich interesy doznają uszczerbku.

Mocą zakwestionowanej klauzuli umownej, pozwany „z góry” (w formie kwotowej i procentowej) określa wysokość odszkodowania należnego mu z tytułu niewykonania bądź nienależytego wykonania umowy, z pominięciem drogi procesu cywilnego w którym to, niezawisły sąd dokonałby oceny zaistniałej sytuacji faktycznej i dokonałby miarkowania wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przedsiębiorcy. Mocą kwestionowanych postanowień wzorca umownego pozwany wyłącza drogę procesu cywilnego i zastrzega na swoją rzecz odszkodowanie bez konieczności wykazywania wysokości poniesionej szkody i związku przyczynowego pomiędzy szkodą a działaniami lub zaniechaniami konsumenta. Takie ukształtowanie praw i obowiązków konsumenta jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, ponieważ ogranicza jego uprawnienia przewidziane przez ustawodawcę w przepisach kodeksu cywilnego. Jednocześnie zaskarżone postanowienia naruszają także w sposób rażący interesy ekonomiczne konsumentów, albowiem w każdym przypadku, jeżeli po ich stronie pojawi się wymagalne zadłużenie, którego windykacja zostanie zlecona firmie windykacyjnej, będą zobowiązani do zapłacenia na rzecz przedsiębiorcy odszkodowania w z góry określonej wysokości – bez możliwości bronienia się zarzutami co do zasadności lub wysokości odszkodowania, którymi mogliby posłużyć się przez sądem powszechnym. Wobec powyższego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanych w pozwach klauzul umownych na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 108 § 1 k.p.c. obciążając nimi w całości pozwanego stosownie do wyniku sporu na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.. Na podstawie art. 98 § 3 w zw. z art. 99 k.p.c. koszty te obejmowały koszty zastępstwa procesowego w wysokości 360 zł określonej w § 14 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1349

ze zm.). Zasądzona na rzecz powoda kwota z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego stanowi wielokrotność tych kosztów odpowiadającą liczbie połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia spraw.

Opłatę sądową w wysokości 600 zł od każdej z połączonych spraw, od wniesienia której powód był zwolniony, Sąd postanowił obciążyć pozwaną na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 oraz art. 113 ust. 4 w zw. z art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., nr 167, poz. 1398 ze zm.).

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ § 1 k.p.c., obciążając kosztami pozwaną.

SSO Małgorzata Perdion-Kalicka